

Brocki, Zygmunt

Transportowy zeszyt "Kwartalnika Historii Kultury Materialnej"

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 11/1-2, 151-152

1966

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z DZIEJÓW MIĘDZYKONTYNTENTALNEJ ŁĄCZNOŚCI KABLOWEJ

W nrze 3/1965 miesięcznika „Wynalazczość i Racjonalizacja” J. Lachowicz opublikował (w dziale *Z historii wynalazków i odkryć*) artykuł *Dramatyczne dzieje kabla transatlantyckiego*. Idzie tu o pierwszy kabel przez Atlantyk, między Irlandią a Nową Fundlandią, którego twórcami byli: M. Maury, marynarz i oceanograf — on wyznaczył trasę, na której ułożono kabel; W. Thomson (późniejszy lord Kelvin) — który rozwiązał kwestię przesyłania sygnałów na tak wielkiej trasie bez użycia pośrednika czy wzmacniacza; C. W. Field — kupiec z zawodu, organizator całego przedsięwzięcia. Stałą łączność nawiazano dopiero w 1866 r., choć kabel był już ułożony w 1858 r.

Z. Br.

TRANSPORTOWY ZESZYT
„KWARTALNIKA HISTORII KULTURY MATERIALNEJ”

Niemal cały nr 2/1965 „Kwartalnika Historii Kultury Materialnej” poświęcony jest zagadnieniom ekonomicznym, organizacyjnym i technicznym transportu. Zawiera on z tego zakresu 7 studiów, 1 tekst źródłowy, 1 informację źródłową, 2 pozycje w dziale *Przegląd badań*, 2 komunikaty naukowe, 1 zapiskę bibliograficzną, 2 pozycje w dziale *Kronika naukowa*.

Spraw techniki częściowo dotyczy praca H. Obuchowskiej-Pysiowej *Warunki naturalne, technika i organizacja spiawu wiślanego w XVII wieku*: rozdział III pracy omawia statki wiślane (autorka zamiast ogólnie przyjętego — także w innych artykułach omawianego numeru — poprawnego określenia „środku transportu” używa wyrażenia „jednostki transportu”; jest to nowość wcale nie pożądana, bo wyrażenie jest mylące).

M. Rudowska dała pracę o działalności technicznej w zakresie transportu Adama Idźkowskiego (1798—1879): *Koncepcje nowoczesnych rozwiązań komunikacyjnych z połowy XIX wieku*⁴. Idźkowski znany jest przede wszystkim jako autor neogotyckiej rekonstrukcji katedry św. Jana i przebudowy Pałacu Saskiego w Warszawie. Działalność jego była jednak wielostronna: poza architekturą zajmował się urbanistyką i kompozycją krajobrazu, ekonomiką budownictwa, krytyką artystyczną, teorią rysunku, opracowywał modele zegarów astronomicznych, maszyn do liczenia, nowy typ fortepianu, napisał też kilka utworów literackich. W rozdziale II pracy M. Rudowska przedstawia Idźkowskiego projekt tunelu pod Wisłą w Warszawie z 1828 r. (tu 5 rysunków Idźkowskiego). Rozdział III poświęcony jest pracom Idźkowskiego w zakresie kanałów śródlądowych (tu 2 rysunki Idźkowskiego), rozdział IV — jego koncepcji kolei jednoszynowej (2 rys.). Wśród projektów Idźkowskiego z zakresu transportu koncepcję kolei jednoszynowej autorka uznaje za najciekawszą i wnoszącą najwięcej oryginalnych myśli. Idźkowski rzucił też myśl zastosowania pochylni na odcinkach ziemnych między kanałami, dla przeciągania „wagonów wodnych” z kanału o wyższym poziomie wody na kanał o niższym poziomie i odwrotnie. Eliminowało się w ten sposób śluzy. Jak wiadomo, system ten istnieje do dzisiaj na Kanale Elbląskim, przy czym pochylnie te są jedynymi tego rodzaju urządzeniami w Europie. Autorka wspomina o tym, niedokładnie jednak podaje, że Kanał Elbląski łączy Jez. Drwęckie z „jeziorem Drużno i portem w Elblągu, a dalej z Zalewem Wiślanym” (s. 324), gdy w rzeczywistości kanał ten dochodzi tylko do jez. Drużno (nie Drużno!), połączonego z Zalewem Wiślanym rzeką Elbląg, nad którą leży miasto o tej samej nazwie.

⁴ Pracę tę spopularyzował tygodnik „Kulisy” w nrze 29/1965 (artykuł: *Pomysły architekta warszawskiego realizowane po 100 latach*).

B. Jewsiewicki przedstawił *Tradycyjny transport wólczy w Karpatach Polskich w sezonie bezśnieżnym*. Znajdujemy tu m. in. opisy różnych sani i wózków. Niewielki artykuł S. Liszewskiego zajmuje się rozwojem sieci drogowej województwa łódzkiego w latach 1770—1963.

I. Turnau dała *Przegląd zagadnień transportu i komunikacji w polskiej literaturze gospodarczej okresu Oświecenia*. Ponieważ „komunikacja” obejmuje dwie dziedziny: transport i łączność, więc określenie „transport i komunikacja” jest wadliwe. Np. tutaj przegląd obejmuje piśmiennictwo dotyczące tylko transportu: lądowego, wodnego, powietrznego (idzie tu o pierwsze próby lotów balonami) oraz produkcji środków transportu.

T. Wąsowicz omawia odbyte w maju 1958 r. w Saarbrücken kolokwium poświęcone zagadnieniu dróg we Francji. Z pięciu referatów na tym kolokwium cztery dotyczyły historii dróg.

E. Cieślak pisze o gdańskim wynalazcy chronometru nawigacyjnego do wyznaczenia długości geograficznej. Nazwisko tego wynalazcy jest niestety nieznanne. Pracował w początkach XVIII w.

W *Kronice naukowej* T. Wąsowicz przedstawiła Muzeum Kolejowe w Rzymie, a A. Zbierski omówił przebieg zorganizowanej w 1964 r. przez Katedrę Geodezji Politechniki Łódzkiej sesji, poświęconej nawigacji i kartografii nawigacyjnej, na której wygłoszono kilka referatów historycznych.

Zygmunt Brocki

PROJEKT NURKOWANIA W XVI W.

Pod takim tytułem wydrukowano w nrze 34/1965 „Tygodnika Morskiego” artykuł W. Aleksandrowicza. Idzie tu o przedstawiony przez historyka Stanisława Sarnickiego problem nurkowania, program ćwiczeń w tej umiejętności i projekty „instrumentów” do nurkowania.

Z. Br.

TECHNICZY MORSCY W POLSKIM SŁOWNIKU BIOGRAFICZNYM

W nrze 4/1965 „Przeglądu Morskiego” Z. Brocki zebrał *Sylwetki ludzi związanych z marynarką wojenną w „Polskim słowniku biograficznym”* (w tomach I—X). Wśród 40 wynotowanych tu biogramów — 11 to biogramy ludzi związanych z techniką wojennomorską, 2 biogramy dotyczą lekarzy i 2 — historyków. Autor przeglądu wskazuje na niedostateczność informacji w niektórych biogramach, m. in. w biogramach wynalazców i konstruktorów w dziedzinie łodzi podwodnych: Stefana Baranowskiego, Stefana Drzewieckiego i Jakuba F. Hoffmana, w biogramie historyka Łukasza Gołębiowskiego, kartografa Fryderyka Getkanta itd.

B. I.

Z CZASOPISM ZAGRANICZNYCH

Z NAUKOWYCH ARCHIWÓW ZSRR

W nrze 9/1965 miesięcznika „Więstnik Akademii Nauk SSSR” przedstawiono nie opublikowaną korespondencję z 1936 r. N. K. Krupskiej z I. P. Pawłowem w sprawie propagandy nauk przyrodniczych.

W tymże numerze ogłoszono rosyjski przekład jednego z listów Alberta Einsteina z 1920 r. do M. Sołowina.

Z. Br.